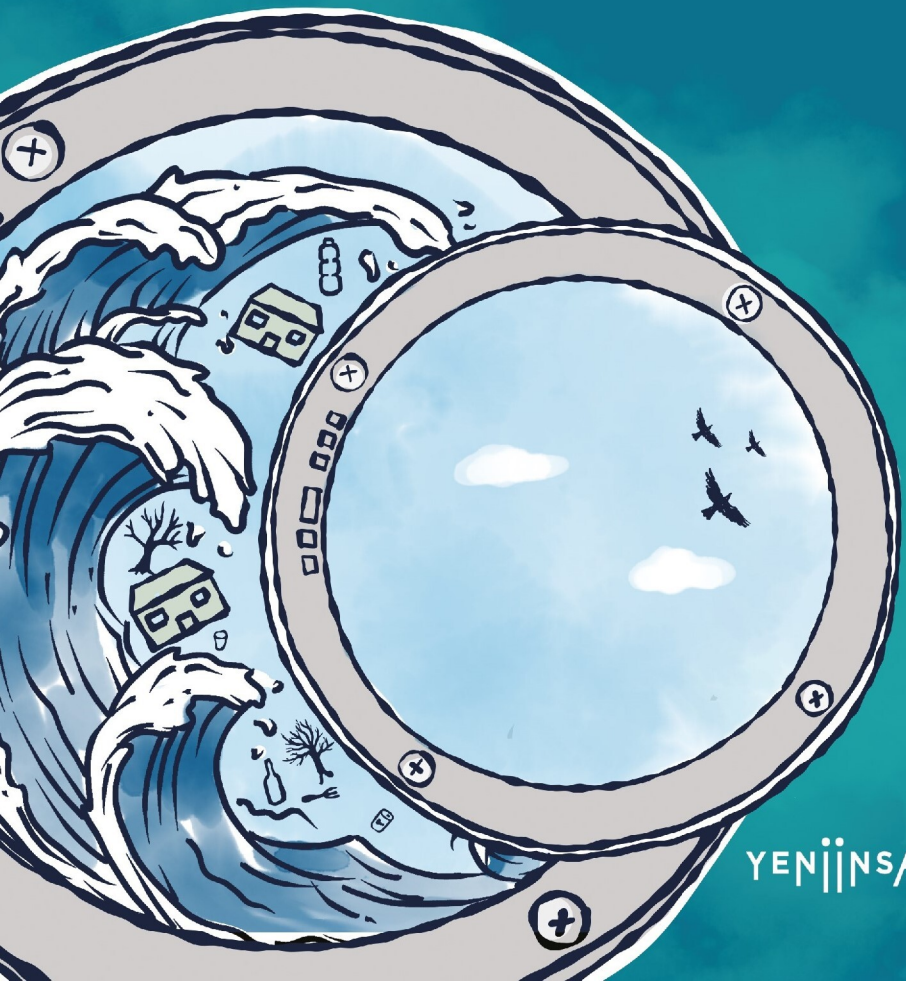
Ekoloji ve İklim Krizi İletişiminde Adaletin İnşası

Derleyen: Ece Baykal Fide

YENİİNSAN

İçindekiler

Ön Söz **9**

Teşekkür **16**

Etik Bir Görev Olarak Ekoloji ve İklim İletişiminde Adaletin İnşası .. **17**
Ece Baykal Fide

Erken Cumhuriyet Dönemi Basınında Zonguldak Kömür Havzası ve Çevresel Adalet **48**
Zeynep Y. Gökçe

Yeni Felaket Çağı yahut İmhacılığın İki Güncel Hali..... **76**
Foti Benlisoy

Türkiye'de Nükleer Santrallere Rıza Üretiminde Ana Akım Medyanın Rolü **114**
Pınar Demircan

İkizköy-Akbelen Ormanı Direnişi ve Medyada Söylemsel Meşrulaştırma Stratejileri **144**
İlker Kafalı

İklim Adaleti Bağlamında Vahşi Orman Yangınları ve Ana Akım Medya **183**
Seda Yurtcanlı Duymaz

Yeni Nesil Teknolojik Kurtarıcılık: Vodafone Akıllı Köy Projesinin Eleştirel Söylem Analizi **212**
Kiraz Özdoğan & Ezgi Burgan Kıyak

Türkiye'de Maden Karşıtı Direnişlerde Göçebe Öznelliklerin Kartografisi **238**
Bahar Topçu

İnsan, Hayvan, Yeryüzü Adaleti ve Medya Etiği Üzerine... **269**
Çiçek Tahaoğlu & Barış Gün

Obruk Manzarasında Adalet: *Kurak Günler* (2022)'i Kuraklık ve İklim Adaleti ile Düşünmek..... **289**
M. Elif Kurtoğlu Demoğlu

Ömer Madra İle Söyleşi..... **312**

İkizköy-Akbelen Ormanı Direnişi ve Medyada Söylemsel Meşrulaştırma Stratejileri

İlker Kafalı[1]

Bu araştırma, IC İçtaş Enerji-LİMAK Enerji ortaklığındaki YK Enerji'nin Muğla'nın Milas ilçesine bağlı İkizköy-Akbelen Ormanı'nda maden genişletme faaliyetleri nedeniyle 2019 yılında köylülerin direnişiyle başlayan madencilik karşıtı mücadelenin medyada nasıl haberleştirildiğini incelemektedir. Kömür faaliyetlerinin yoğun olduğu Muğla'da 1986 yılında faaliyete geçen fakat Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) yap-işlet-devret politikaları doğrultusunda termik santraller ve bunlara bağlı kömür madenlerini 2014 yılında özelleştirme kararı almasıyla, buradaki enerji projesi IC İÇTAŞ Enerji-LİMAK Enerji ortaklığında devralınmıştır. AKP'nin siyasi iktidar olduğu dönemde en çok kamu ihalesi alan (Bozkurt, 2021) ve Türkiye'nin otoriter neoliberal rejiminin (Tansel, 2017) hem finansörlerinden hem de sadık sermaye gruplarından olan bu iki şirketin madencilik faaliyetlerine bölge halkının süregiden itirazları olmuştur. 2019 yılının ağustos ayında Milas Orman İşletme Müdürlüğü'ne bağlı ekipler ağaçları kesmek için damgalamış, YK Enerji de bu süreçte İkizköy, Karacahisar ve Çamköy'de yaşayan köylülerin topraklarını satın almak için köylülere ihtarname göndermiştir. Bunun üzerine topraklarını satmama kararı alan köylüler idari,

1 Arş. Gör., Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi
Email: ikafali@gsu.edu.tr
https://orcid.org/0000-0002-3559-0632

Ekoloji ve İklim Krizi İletişiminde Adaletin İnşası.indd 144 19.08.2024 22:35:36

hukuki ve toplumsal mücadelelerini, 17 Temmuz 2021 tarihinde ağaç kesiminin başlanmasıyla ise çadır nöbetini başlatmışlardır. Özellikle Orman Kanunu'na göre Orman İdaresi dışında bölgede ağaç kesilemeyeceği hükmüne rağmen YK Enerji 8 Ağustos 2021 tarihinde ağaç kesimine başlamış ve o dönem bölgede çıkan büyük çaplı yangınların da getirdiği endişeyle kamuoyunda YK Enerji'ye yönelik tepkiler kitleselleşmiştir. Akbelen direnişi için önemli bir kırılma anı olan bu yangınlar esnasında şirket de ağaç kesme faaliyetlerini hızlandırmaya çalışmış, köylüler ve avukatları yürütmeyi durdurma taleplerini iletmiş, bu sırada jandarma baskınlar düzenleyerek aktivistlere ve köylülere şiddet uygulamıştır. Zaman içinde maden sahasının genişletilmesinin Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) süreçlerinden muaf tutulması ve Akbelen Ormanları'nda maden ocağı açılması gibi konular için iptal davası açan köylüler, hukuki mücadelelerini aynı zamanda basın açıklamaları ve toplantılar gibi eylem repertuarlarıyla birlikte medyatikleştirmişlerdir (Uncu, 2022). Fakat 24 Temmuz 2023 tarihinde jandarmanın Akbelen Ormanları'na girmesi ve YK Enerji'nin ağaç kesme faaliyetlerine başlaması İkizköylülerin mücadelesinde bir kırılma noktası olmuş ve hareket ulusal çapta gündem yaratarak geniş kitlelerden destek toplamıştır.

Akbelen direnişi toplumsal muhalefetin ve örgütlü emeğin siyasal iktidar tarafından bastırıldığı, basın ve ifade özgürlüğü sınırlarının oldukça daraldığı ve anayasal bir hak olan sokak eylemlerinin gayrimeşru kılındığı bir siyasal konjonktürde demokratik bir enerji haline gelmiştir. Başlangıçta İkizköylülerin mücadelesiyle başlayan ve yerel ölçekte gerçekleşen bu mücadele zamanla köylülere ve yaşam savunucularına karşı devlet şiddetinin artması ve maden çıkarma süreçlerinde gerçekleşen usulsüzlüklere dair bilginin popülerleşmesiyle birlikte ulusal çapta gündem yaratmıştır. Bu süreçte onlarca göz altı yaşanmış, devletin kolluk güçleri köylülere, aktivistlere ve basın emekçilerine şiddet uygulamıştır. Böylece köylülerin sağlıklı bir çevrede yaşama, halkın haber alma ve geniş kitlelerin gösteri ve yürüyüş hakkı engellenmek istenmiştir. Devletin YK Enerji'nin faaliyetlerini sürdürebilmesi için hem ideolojik hem güç aygıtlarını sahneye koyduğu bu dönemde siyasetin en üst seviyesinden ha-

Ekoloji ve İklim Krizi İletişiminde Adaletin İnşası.indd 145 19.08.2024 22:35:36

reketi, köylüleri ve demokratik siyasetin diğer aktörlerini gayrimeşrulaştıran söylemler sarf edilmiştir. Medyanın bu dönemde İkizköylülerin mücadelesine olan ilgisi ise oldukça artmıştır. 4 yıllık süreç içinde başlangıçta yerel nitelikte olan toplumsal hareket bu kırılma noktalarıyla birlikte çok farklı toplumsal aktörün katıldığı ve destek verdiği bir mücadele alanına dönüşmüş ve sadece ormanları koruma çabasının ötesine geçerek AKP'nin inşa ettiği siyasi rejimin yol açtığı problemleri odağına alan bir bağlamı içermeye başlamıştır.

Bu araştırma ise rekabetçi tanımlayıcılar (Anderson, 2017) ve Van Leeuwen'in (2008) medyada söylemsel meşrulaştırma literatüründen (Doudaki, 2015; Vaara, 2014) hareketle Akbelen Ormanı mücadelesinin nasıl haberleştirildiğini ve sürece dair nasıl bir haber anlatısı oluşturulduğunu incelemektedir. Araştırmanın temel amacı otoriter neoliberal, popülist ve muhafazakâr bir medya ortamı (Aydın, 2015) ve siyasal konjonktürde (Akçay, 2020; Tansel, 2017) haber medyasının enerji politikaları ile çevresel adalet(sizlik) arasındaki ilişkiyi nasıl inşa ettiğini incelemektir. Bu bağlamda çalışmanın iki temel odağı bulunmaktadır. Bunlardan ilki, konuya ilişkin haberlerde sesine yer verilen tüm toplumsal aktörlerin bir haritasının çıkarılmasıdır. Araştırmanın ikinci amacı, haber kaynaklarının söylemlerine, kimliklerine ve eylemlerine meşruiyet atfedilip atfedilmediğini (Hau, Paulussen ve Maeseele, 2023) ve bunun hangi ideolojik sınırlar içinde gerçekleştiğini incelemektir.

Araştırmanın amaçlarından hareketle literatür bölümünde ilk olarak otoriter neoliberalizm ve popülist çevre söylemleri arasında bir ilişki kurulacaktır. Sağ popülizm ve çevrenin kültürel inşası tartışmasını medya çalışmaları özelinde tartışmak için ise medyada kaynak ilişkileri ve söylemsel meşrulaştırma literatürü bir arada ele alınacaktır. Bu sayede araştırma, medyanın doğal kaynakların popülist yönetimini *"meşru halk"* söylemi ile nasıl işlevselleştirdiği, çevresel örselenmeye dair alternatif anlamları hangi tanımlamalar aracılığıyla dolaşıma soktuğu ve bunların dolaşımına nasıl ket vurduğu sorularına yanıt vermeyi hedeflemektedir.

Ekoloji ve İklim Krizi İletişiminde Adaletin İnşası.indd 146 19.08.2024 22:35:36

Sağ Popülizm, Doğa ve Türkiye'de Çevresel Adaletsizliğin Ekonomi Politiği

Doğal kaynakların çitlemeler sonucunda müşterek niteliklerini kaybetmesi ve metalaşmanın norm haline gelmesi kapitalist toplumsal ilişkilerin oluşumunda ve sürdürülmesinde merkezi bir konumdadır. Ortak kaynakların özel mülkiyet statüsünün meşrulaşması, bu kaynakların özelleşmesi ve birikim stratejisinin temel itici gücü olması ile insan failliğinin uygulama alanlarının daralması, toplumsal güçsüzlüğün pekişmesi, demokratik karar alma ve planlama süreçlerinin siyasal niteliğinin giderek azalması ve bunun yerine tüm bir canlı yaşamını ilgilendiren konularda serbest piyasa rasyonalitesinin etkisi altına girmesi eş zamanlı bir şekilde gerçekleşmektedir (Bell, 2014; Fraser, 2017).

Bell (2015) ve diğer eleştirel kuramcıların (Faber, Levy ve Schlega, 2019) da belirttiği üzere devletlerin ve şirketlerin doğaya ilişkin yaklaşımlarının daha fazla piyasalaşma ve ekonomik büyüme ideolojisi üzerine temellenmesi çevresel adaletsizliklerin temel sebebidir. Neoliberal kapitalist sistemde doğanın daha fazla kar ve ekonomik genişleme motivasyonuyla araçsallaşması, kurumsal çıkarlarla çevre koruması arasında çatışmanın doğmasına, doğaya ve canlı yaşamına verilen zararın piyasadaki fiyatlandırma sistemlerinin dışında tutulmasına ve kar özelleşirken maliyetlerin dışsallaşarak toplum tarafından taşınmasına yol açmaktadır (Bell, 2014; Partridge, 2022). Benzer şekilde bir toplumsal ilişki olarak enerji ilişkileri (Partridge, 2022) de sistemik adaletsizlikler üretebilmekte, belli türde enerji rejimlerinin varlığı topluluklar için yerinden edilme ve mülksüzleşme anlamına gelebilmektedir.

Nitekim 21. yüzyıl toplumlarını tanımlamak için sıklıkla kullanılan neoliberalizm kavramı farklı ülkelerde farklı failler ve süreçlerle kurumsallaşmıştır ve bu nedenle de kavramın *"sabit veya oturmuş koordinatları"* (Brown, 2021) bulunmamaktadır. Günümüzde özellikle sağ popülist siyasi partilerin anaakımlaşmasıyla neoliberalizmin yeni bir formu olarak nitelendirilen *"otoriter neoliberal"* (Tansel, 2017) devlet formu, emeğin ve doğanın

Ekoloji ve İklim Krizi İletişiminde Adaletin İnşası.indd 147 19.08.2024 22:35:36

Kaynakça

Abalo, E., & Jacobsson, D. (2021). Class struggle in the era of post-politics: Representing the Swedish port conflict in the news media. *Nordicom Review*, *42*(s3), 20–34. https://doi.org/10.2478/nor-2021-0024

Adaman, F., & Akbulut, B. (2021). Erdoğan's three-pillared neoliberalism: Authoritarianism, populism and developmentalism. *Geoforum*, *124*, 279–289. https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2019.12.013

Altınörs, G., & Akçay, Ü. (2022). Authoritarian neoliberalism, crisis, and consolidation: the political economy of regime change in Turkey. *Globalizations*, *19*(7), 1029–1053. https://doi.org/10.1080/14747731.2021.2025290

Akçay, Ü. (2020). Authoritarian consolidation dynamics in Turkey. *Contemporary Politics*, *27*(1), 79–104. https://doi.org/10.1080/13569775.2020.1845920

Anderson, A. G. (2017). Source influence on journalistic decisions and news coverage of climate change. *Oxford research encyclopedia of climate science*. doi: 10.1093/ acrefore/9780190228620.013.356

Aydın, U. (2015). *Neoliberal Muhafazakâr Medya*. Ayrıntı Yayınları.

Baykal Fide E. (2022). Turkish press climate crisis coverage (2018-2019): Elements of disconnect in discourses and the representation of solutions. *New Perspectives on Turkey,* 1-25, https://doi.org/10.1017/npt.2022.8

Bell, K. (2014). *Achieving environmental justice*. Policy Press.

Bell, K. (2015). Can the capitalist economic system deliver environmental justice? *Environmental Research Letters*, *10*(12), 125017. https://doi.org/10.1088/1748-9326/10/12/125017

Bozkurt, U. (2021). State–Bourgeoisie Relations under Neoliberalism with Turkish Characteristics. *Historical Materialism*, *29*(4), 188–228. https://doi.org/10.1163/1569206x-12341935

Brown, W. (2021). *Halkın Çözülüşü: Neoliberalizmin Sinsi Devrimi*. Metis Yayınları.

Carlson, M. (2009). Dueling, dancing, or dominating? Journalists and their sources. *Sociology Compass*, *3*(4), 526–542. https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2009.00219.x

Carvalho, A. (2008). MEDIA(TED) DISCOURSE AND SOCIETY. *Journa-*

Ekoloji ve İklim Krizi İletişiminde Adaletin İnşası.indd 180 19.08.2024 22:35:39

lism Studies, *9*(2), 161–177. https://doi.org/10.1080/14616700701848162

Doudaki, V. (2015). Legitimation Mechanisms in the Bailout Discourse. *Journal of the European Institute for Communication and Culture*, *22*(1), 1–17. https://doi.org/10.1080/13183222.2015.1017284

Erensü, S., & Alemdaroğlu, A. (2018). Dialectics of Reform and Repression: Unpacking Turkey's authoritarian "Turn." *Review of Middle East Studies*, *52*(1), 16–28. https://doi.org/10.1017/rms.2018.8

Erensü, S., Turhan, E. C., Özlüer, F., & Gündoğan, A. C. (2016). *İsyanın ve umudun dip dalgası - günümüz Türkiye'sinden politik ekoloji tartışmaları.* Tekin Yayınevi.

Faber, D., Lévy, B., & Schlegel, C. (2021). Not all People are Polluted Equally in Capitalist Society: An Eco-Socialist Commentary on Liberal Environmental Justice Theory. *Capitalism Nature Socialism*, *32*(4), 1–16. https://doi.org/10.1080/10455752.2021.2009640

Finchelstein, F. (2019). *Faşizmden Popülizme*. İletişim Yayınları.

Fraser, N. (2017). Behind Marx's Hidden Abode: For an Expanded Conception of Capitalism. Deutscher, P., & Lafont, C. (Der), Critical theory in critical times (s. 141-159). *Columbia University Press.*

Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J., & Roberts, B. (1978). *Policing the crisis*. Macmillan Press.

Hau, P., Paulussen, S., & Maeseele, P. (2023). The discursive construction of a news event: Access and legitimation in the media framing of an escalated anti-asylum protest in Belgium. *Communications*, *0*(0). https://doi.org/10.1515/commun-2022-0109

Koch, N., & Perreault, T. (2018). Resource nationalism. *Progress in Human Geography*, *43*(4), 611–631. https://doi.org/10.1177/0309132518781497

Levy, D. L., & Spicer, A. (2013). Contested imaginaries and the cultural political economy of climate change. *Organization*, *20*(5), 659–678. https://doi.org/10.1177/1350508413489816

Machín, D., & Mayr, A. (2012). *How to do critical discourse Analysis: A multimodal introduction*. SAGE.

McCarthy, J. J. (2019). Authoritarianism, populism, and the Environment: Comparative experiences, insights, and perspectives. *Annals of the American Association of Geographers*, *109*(2), 301–313. https://doi.org/10.1080/24694452.2018.1554393

Ofstehage, A., Wolford, W., & Borras, S. M. (2022). Contemporary populism and the environment. *Annual Review of Environment and Resources*, *47*(1), 671–696. https://doi.org/10.1146/annurev-environ-012220-124635

Partridge, T. (2022). *Energy and Environmental Justice:Movements, Solidari-*

Ekoloji ve İklim Krizi İletişiminde Adaletin İnşası.indd 181 19.08.2024 22:35:39

ties, and Critical Connections. Palgrave Macmillan.

Sayer, A. 2017. Bourdieu: Ally or foe of Discourse Analysis? Wodak, R. & Forchtner, B. (Der). Handbook on Language and Politics (s. 109–121.) Routledge.

Tansel, C. B. (2017). *States of Discipline: Authoritarian Neoliberalism and the Contested Reproduction of Capitalist Order*. Rowman & Littlefield.

Tuğal, C. (2022). Politicized megaprojects and public sector interventions: mass consent under neoliberal statism. *Critical Sociology*, *49*(3), 457–473. https://doi.org/10.1177/08969205221086284

Uncu, B. A. (2022) Çevre ve İklim Adaleti Çerçevesinde Yerinden Edilme: Kavramlar, Tartışmalar, Vakalar. Mekânda Adalet Derneği.

Vaara, E. (2014). Struggles over legitimacy in the Eurozone crisis: Discursive legitimation strategies and their ideological underpinnings. *Discourse & Society*, *25*(4), 500–518. https://doi.org/10.1177/0957926514536962

Vaara, E., & Tienar, J. (2008). A Discursive perspective on legitimation strategies in multinational corporations. *Academy of Management Review*, *33*(4), 985–993. https://doi.org/10.5465/amr.2008.34422019

Vaara, E., Tienari, J., & Laurila, J. (2006). Pulp and Paper Fiction: on the Discursive legitimation of global industrial Restructuring. *Organization Studies*, *27*(6), 789–813. https://doi.org/10.1177/0170840606061071

Van Dijk, T. A. (1998). *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. SAGE.

Van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and practice : new tools for critical discourse analysis*. Oxford University Press.

Velicu, I. & Barca, S. (2020). The just transition and its work of inequality. *Sustainability: Science, Practice and Policy, 16*(1), 263-273). https://doi.org/10.1080/15487733.2020.1814585

Ekoloji ve İklim Krizi İletişiminde Adaletin İnşası.indd 182 19.08.2024 22:35:39

Neoliberalizmin bir hegemonya krizinde olduğu özellikle de 2008-2009 ekonomik krizinin arkasından çokça yaygınlaşan bir düşünce olsa da henüz yeni bir hegemonyanın kurulamadığı bir Interregnum döneminde yaşadığımız da dile getiriliyor. Chantal Mouffe'un da aralarında bulunduğu bazı düşünürler ise kutuplaştırıcı sağ popülizme karşı toplumsal muhalefeti birleştirici sol popülist dilin ve bu dilin kurulmasında ekoloji ve iklim aktivistlerinin oynayabileceği rolün öneminden bahsediyor. Türkiye'de ekoloji üzerine bilgi üretenlerin de içinde bulunduğu başka gruplar ise mevcut sosyalist örgütlerin ekolojikleştirilmesiyle böylesi bir hegemonyanın kurulabileceğini ileri sürüyorlar. İşte bu kitap, sosyalist örgütleri de ekoloji ve iklim aktivistlerini de içeren toplumsal hareketlerin ve medya çalışanlarının hegemonik bir söylem kurmasında etkili olabilecek adalet ve hak çerçevelerinin nasıl inşa edilebileceğini farklı alanlardan akademisyen, aktivist ve gazetecilerle birlikte tahayyül etmeyi ve önündeki engelleri tartışarak, bu engellerle mücadeleye katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

YENİİNSAN
www.yeniinsanyayinevi.com
ekoloji ve iklim krizi iletişiminde
adaletin inşası
ekoloji serisi
ece baykal fide

ISBN: 978-625-6813-75-5
9 786256 813755

yeniinsanyayinevi yeniinsanyayinevi yeninsanyayin